

Mii lii vajerikos?

Tiätu sämmiláid čyeccee vajerikosijn

Taan tiedettemčáállusist muštâluvvo, ete

- mii lii vajerikos
- mii lii vajesaaahâ
- mii lii olgoštem
- kiäs vajerikosijn puáhtá almottiđ
- kiäs olgooštmist puáhtá almottiđ
- kost puáhtá finniđ torjuu

Kuvvim já graafisâš vuávám: Pirita Tolvanen

FACTS TIEDOLLA FAKTA ČINJENICE
AGAINST VIHAA MOT PROTIV
HATE VASTAAN HAT MRŽNJE

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Tiädoin vaje vuástá –haahâ (Facts Against Hate) lii finnim ruttâdem Euroop Union vuáduvuoigâdvuotâ-, täsiárvu- já aalmuglâšvuotâ –ohjelmist (2014-2020). Almostittem siskâldâsah láá ollásávt rähtei ovdâsvástádâsâst, iäge toh veltihánnáá oovdâst Euroop komissio uáinuid.

Mii lii vajerikos?

Vajerikos lii rikos, mii čuáccá ulmui tondiet, ete rikkoos uhre kulá monnii ucceblovojuávkun.

Vajerikkoos vuáduštâs ađai motiv lii vajemielâlâšvuotâ tâi munejurduuh nube ulmuu tâi olmoošjuávhu kuáttá.

Mii peri rikos puáhtá leđe vajerikos, jis tot lii tohhum ulmuu monnii jiešvuodâ, tego etnisii tuáváá keežild.

Almoliih vajerikoseh láá illáástem já uhkedem

Poolis tiádui mielđ vajerikoseh láá táválávt illáástmeh tâi sánáliih luávkkámeh, tego uhkedmeh. Táváliih vajerikoseh láá meid olgoštem já kihtem aalmugjuávhu vuástá.

Vajerikos koorâd rángáštâs

Rikkoos uhre etnisâš tuávááš lii rikoslaavâst mainâšum vuáduštâs rángáštâs koorâdmân, jis tot lii tavo motiv.

Suomâ rikoslaavâ mielđ tuámustovli puáhtá korâdiđ rángáštâs, jis rikkoos motivin lii miinii čuávvoim:

- náäli
- liškeivne
- suhâtuávááš
- aalmuglâš tâi etnisâš algâvuolgâ
- oskoldâh tâi vuádu-uáinu
- seksuaallâš sundesume
- vâdulâšvuotâ

FACTS TIEDOLLA FAKTA ČINJENICE
AGAINST VIHAA MOT PROTIV
HATE VASTAAN HAT MRŽNJE

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Tiádoim vaje vuástá –haahâ (Facts Against Hate) lii finnim ruttâdem Euroop Union vuáduvuogâdvuotâ-, täsiárvu- já aalmuglâšvuotâ –ohjelmist (2014-2020). Almottitem siskâldâsah láá ollásávt rähteim ovdâsvástâdâsâst, iäge toh veltihánnáá oovdâst Euroop komissio uáinuid.

Maid uáivildeh vajesaaváin?

Juáhháást lii sänirijjâvuotâ, mutâ sänirijjâvuodâst láá rääjih. Sänirijjâvuotân ij kulluu, ete tun puávtáh luávkkáđ nubij ulmui vuoigâdvuodâid.

Vajesaahâ lii muide-uv ko sárnum

Vajesaahâ lii viestâdem, mii leevât tâi rávkká vaje oovtâ ulmuu tâi olmoošjuávhu vuástá. Viestâdem puáhtá lede sárnum, mutâ tot puáhtá lede meid ovdâmerkkân lihâstuvah, čalluuh, koveh, symboleh, muusik, sárguseh já elleekoveh.

Sämmilij vajesaavah levâneh eromášávt internetist.

Vajesaahâ lii kieldum laavâst

Uási vajesaavâst lii taggaar, ete tast rángáseh. Tot uáivild, ete Suomâ rikoslaahâ kiäldá tom.

Poolis, ášáškuttee já tuámmár árvuštâleh prooses sierâ mudoin, ete lii-uv koččâmuš rikosist.

Vajesaahâ puáhtá lede meid oovtviärdásâšvuodâlaavâst tâi täsiárvulaavâst kieldum olgoštem.

Ovdâmerkkân čuávvooh sätih lede meerhah vajesaavâst:

- Kevttih olgospyehtimijd, main uhkede, čuoccutteh tâi pelhitteh monnii olmoošjuávhu tego sämmilij.
- Tuhhiitteh viehävääldi tâi olgoštem monnii olmoošjuávhu kuáttá.
- Ulmuuh verdiduvvojuh elleid tâi parasitáid.

FACTS TIEDOLLA FAKTA ČINJENICE
AGAINST VIHAA MOT PROTIV
HATE VASTAAN HAT MRŽNJE

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Mii lii olgoštem?

Olgoštem lii laavâst kioldum, mutâ tot liijká tábáhtuvá. Olgoštem lii ulmuu kohtâlem hyenebeht ko nuubijd monnii sunjin kullee jiešvuodâ vuáduhd. Meid hemâdem lii olgoštem.

Sämmiliih pyehtih kuáhtáđ olgoštem ko sij kuleh algâalmugân. Eres olgoštemvuáduštâsah láá ovdâmerkkân:

- kielâ
- suhâpeeli
- ahe
- vâdulâšvuotâ
- aalmugjeessânvuotâ
- oskoldâh já
- seksuaallâš sundesume.

Mii lii hemâdem?

Hemâdem sáttá leđe ovdâmerkkân kivsedem pargosaajeest, škoovlâst tâi äššigâstilâlâšvuodâst. Hemâdem lii tile, mast kiinii lättee tuu kuáttá nuuvt, ete niävruv, uccáát tâi uhked tuu.

Seksuaallâš hemâdem puáhtá leđe ovdâmerkkân vajemielâlii tâi ruávis sárnum (ovdâmerkkân homon tâi huárán nabdem) tâi seeksi iävtuttem. Tot puáhtá leđe meid fyysisii kuoskâttállâm, mii tábáhtuvá tuu lovettáá.

Suhâpiälán vuáduduvvee hemâdem lohtâs suhâpiälán, suhâpeeli-identiteetân tâi suhâpele olgospyehtimân. Tot lii lattim, moin viggeh hâlbidiđ já uccááttiđ nube ulmuu suhâpele.

Oovtviárdásâšvuodâvâldálii siijđoin lii lasetiätu heemâdmist www.syrjinta.fi

Täsiárvuvâldálii siijđoin tun puávtáh luuhâđ lase seksuaallii já suhâpiälán vuáduduvvee heemâdmist www.tasa-arvo.fi

FACTS AGAINST HATE TIEDOLLA VIHAA VASTAAN FAKTA MOT HAT ČINJENICE PROTIV MRŽNJE

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Tuš uási vajesaavâin almottuvvoo poolisân

Tutkâmušâi mielđ maangah vajerikkoos uhren karttâm iä toovâ rikosalmottâs poolisân.

Poolis finnee tiäđu tuš uásist vajerikosijn. Vajerikkoos kuáhtâm láá te eenâb, ko poolis tiätun puáttâm vajerikoseh láá.

Ovdâmerkkâ vajerikosiäpádâsâst:

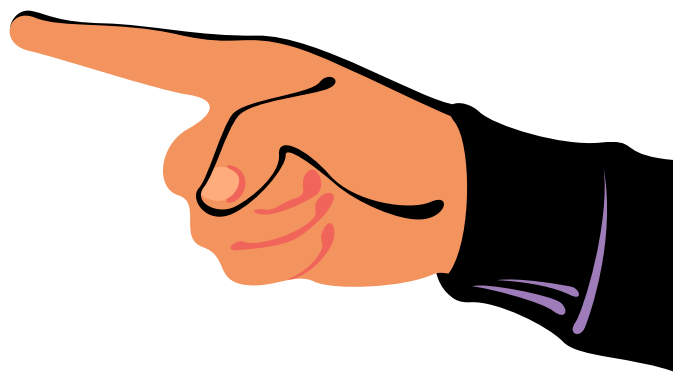
Tubdâmettum olmooš piälháttâlâi mááccuhân kárvudâttâm ulmuu pihtâsij keežild.

Vajerikos toovât uuhrán palo já sierâlum

Vajerikkoos uhren karttâm toovât uuhrán tuođâlijđ čuávumušâid, tego palo já sierâlum nuubijn. Uhre puáhtá poollâđ, ete sun kárttá uđđâsist rikkoos čuosâttâhhân, ko sun oovdâst monnii ucceeblovo.

Uhre lasseen vajerikos puáhtá tovâttiđ palo meid nuubijn, kiäh kuleh siämmáá juávkun. Čuávumuš puáhtá leđe, ete siämmáá juávkun kulleeh sierâluveh nuubijn já paleh jotteed pääihi ulguubeln.

Vajerikosij tahheeh sättiđ leđe uuhrán tubdâmettum tâi uápis, tego hyelhiđ tâi ráánjáh. Uhreest puáhtá leđe tahhei meid äššigâskoskâvuotâ.

FACTS TIEDOLLA FAKTA ČINJENICE
AGAINST VIHAA MOT PROTIV
HATE VASTAAN HAT MRŽNJE

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Tiädojn vaje vuástá –haahâ (Facts Against Hate) lii finnim ruttâdem Euroop Union vuáđuvuogâđvuotâ-, täsiárvu- já aalmuglâšvuotâ –ohjelmist (2014-2020). Almostittem siskâldâsah láá ollâsávt rähtei ovdâsvástâdâsâst, iäge toh veltihännâá oovdâst Euroop komissio uáinuid.

Vajerikosist almottem lii tehálâš

Láá maangah suujah, mane vajerikosist kannat almottiđ virgeomâháid.

Ko vajerikosist almottuvvoo poolisân, te tot iššeed hammiđ oleskove vajerikosijn. Talle tooid puáhtá tarvaniđ já kenski meid estid vajerikosijd puátteevuodâst. Almottem lasseet meid tiäđulâšvuodâ vajerikosijn.

Almottem puáhtá jodettiđ toos, ete

- tahhee uázžu rángáštâs
- tahhee ij toovâ tavos uđđâsist
- tile ij muttuu viärráábin.

Ovdâmerkkâ vajerikosiäpádâsâst:

Olmooš pärjidiđ baarist nube äššigâs,
ko juurdiđ ete sun lii sämmilâš já
nuurdâi suu.

FACTS TIEDOLLA FAKTA ČINJENICE
AGAINST VIHAA MOT PROTIV
HATE VASTAAN HAT MRŽNJE

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Tiädoim vaje vuástá –haahâ (Facts Against Hate) lii finnim ruttâdem Euroop Union vuáduvuoigâdvuotâ-, täsiárvu- já aalmuglâšvuotâ –ohjelmist (2014-2020). Almotittem siskáldâsah láá ollásávt rähtei ovdâsvástádâsâst, iäge toh veltihännâá oovdâst Euroop komissio uáinuid.

Kiäs puáhtá almottid vajerikosist?

Jis tun lah rikkoos uhre tái tuodášteijee, te almoot rikosist poolisân.

Uhre tái tuodášteijee puáhtá toohâd rikosalmottâs mon peri poolislájádâsân. Tom puáhtá toohâd nuuvt, ete iälá jieš persovnlávt poolislájádâsâst.

Poolis nettisijdoi peht puáhtá toohâd rikosalmottâs uccâ rikosijn, moh iä vaadâ poolisist toomâid tállân. Huápulii tiileest suáiti almos etinumerân 112.

Muštâl, jis tun epidah vajerikkoos

Lii tehálâš muštâlid poolisân puoh aašijd, moh lohtâseh rikosân. Muštâl, jis tun epidah, ete rikkoos tahhest lii vajemotiv. Vajemotivist muštâlem lii tehálâš, ko rikosist šaddee rángáštâs puáhtá korâdid, jis koččâmušâst lii vajerikos.

Poolislájádâsâi ohtâvuotâtiäduh tun kaavnah čujottâsâst www.poliisi.fi/yhteystiedot

Ovdâmerkâ vajerikosiäpádâsâst:

Ulmoo pilkkedui almos Facebook-juávhust sämmilâšvuodâ keežild.

FACTS TIEDOLLA FAKTA ČINJENICE
AGAINST VIHAA MOT PROTIV
HATE VASTAAN HAT MRŽNJE

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Kiäs puáhtá almottid olgooštmiſt?

Tun puávtáh väldid oovtviárdásâšvuodâvâldâlâžân ohtâvuodâ, jis tun lah feerim olgoſtem monnii perſovnân lohtâſeijee ſuujâ vuáduſd. Perſovnân lohtâſeijee ſuujah láá ovdâmerkkân

- kielâ
- vâdulâſvuotâ
- tiervâſvuodâtile
- ahe
- etnisâſ algâvuolgâ
- aalmugjeessânvuotâ
- oſkoldâh
- vuáđu-uáinu
- uáivil
- pooliitlâſ toimâ
- peerâkoſkâvuodah
- ſekſuaallâſ ſundesume.

Tun puávtáh lede ohtâvuodâſt **oovtviárdásâšvuotâvâldâlâžân** nuuvt, ete tun tiâvdáh ohtâvuodâvâldimluámáttuv, vuolgâttah ſledgâpoostâ, ſuáitáh koſemân, vuolgâttah reeivâ tâi vâáldáh ohtâvuodâ chat peht. www.syrjinta.fi

Tun puávtáh väldid **tâſiârvuvâldâlâžân** ohtâvuodâ, jis tun lah feerim olgoſtem ſuhâpele, ſuhâpeeli-identiteet tâi ſuhâpele olgoſpyehtim vuáduſd. Tun puávtáh lede ohtâvuodâſt tâſiârvuvâldâlâžân nuuvt, ete tun ſuáitáh ravvimpuhelimân tâi vuolgâttah ſledgâpoostâ. www.tasa-arvo.fi

Pargoelimist tábâhtuvvee olgoſtem koſá **kuávluhaldâttâhvargádâh**. www.tyosuoja.fi/tyosuhde/yhdenvertaisuus

Sâmmilij kielâlij vuoigâdvuodâi olâſuttem koſeh maangah ſierâ virgeomâhááh. www.samediggi.fi/kielellisten-oikeuksien-toteutumista-valvotaan/

FACTS AGAINST HATE TIEDOLLA VIHAA VASTAAN FAKTA MOT HAT ČINJENICE PROTIV MRŽNJE

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Kost finnee torjuu?

Jis tun jieš kaartah rikkoos uhren tai tuodâsteijen, te tot puáhtá ravkkâđ vuáimálijd tobdoid. Maangah tobdeh ovdâmerkkân atâštâs, palo já torvottesvuodâ. Lii tehálâš, ete tun táátuh torjuu, jis tun anah, ete toos lii tárbu.

Rikkoos uhreh finnejeh iše já ravvim Rikosuhrekocemist (Rikosuhripäivystys, www.riku.fi). Táárbu mielđ puáhtá kevttiđ tuulhâ. Rikosuhrekocemân puáhtá lede ohtâvuodâst puhelin peht tai viermist.

yhdenvertaisuus.fi/vihapuhe

FACTS TIEDOLLA FAKTA ČINJENICE
AGAINST VIHAA MOT PROTIV
HATE VASTAAN HAT MRŽNJE

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Tiädoim vaje vuástá –haahâ (Facts Against Hate) lii finnim ruttâdem Euroop Union vuáđuvuogâđvuotâ-, täsiárvu- já aalmuglâšvuotâ –ohjelmist (2014-2020). Almostitem siskâldâsah láá ollásávt rähtei ovdâsvástâdâsâst, iäge toh veltihännâá oovdâst Euroop komissio uáinuid.